[2019] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 964

[2019] 14 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ.

ਬ੍ਰਿਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਐੱਲ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਰਦਬਾਈ (ਮ੍ਰਿਤਕ)। ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ No.1090/2008)

ਅਕਤੂਬਰ 1,2019

[ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਬੈਨਰਜੀ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾਃ 1990 ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 30 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਨੀਂਹ ਦੇ ਤੌਰ' ਤੇ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਲ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ' ਯੂ. ਡੀ. 'ਨੂੰ' ਯੂ. ਡੀ. 'ਨੂੰ' 11.10.1972 'ਮਿਤੀ ਦੇ ਵਿਕਰੀ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਵੇਚੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ; ਕਿ' ਆਈ. ਡੀ. 4 'ਲਈ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ' ਯੂ. ਡੀ. 'ਦਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ' ਆਈ. ਡੀ. 2 'ਵਿੱਚ, ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਤੋਂ' ਯੂ. ਡੀ. 'ਦਿਖਾਇਆ। ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ; ਕਿ 1960-1961 ਅਤੇ 1974-1978 ਲਈ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਜੋ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਪੋਲੇਸ਼ਨ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਖਰੀਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

'ਯੂ. ਡੀ.' ਦੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਮੁਦਈ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ 1960-1961 ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ-ਜੇ ਮੁਦਈ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਖੁਦ 1960-1961 ਵਿੱਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਉਸੇ ਸਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ - ਐੱਮ. ਪੀ. ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਕੋਡ ਦੇ s.115 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐੱਸ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਜਾਂ ਗਲਤ ਐਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 114 ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ, ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ-ਮੁਦਈ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ-ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਰਹੀ-'ਯੂ. ਡੀ.' ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਖਸਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਈ. ਡੀ. 1 ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। - ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਸਰਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਜੋ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਸਨ, ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਮੁਦਈ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਸਨ-ਖਸਰਾ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ 'ਯੂ. ਡੀ.' ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਨੀਲੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ 'ਆਈ. ਡੀ. 2' ਲਈ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ-ਇਸ ਲਈ, ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਅਦਾਲਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਯੂ. ਡੀ.' ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸੇਲ ਡੀਡ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ

ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ-ਨਾਲ ਹੀ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ' ਯੂ. ਡੀ. 'ਨੂੰ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ' ਆਈ. ਡੀ. 1 'ਤੇ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮੁਦਈ ਦਾ ਦਾਅਵਾ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਨਿਰਵਿਘਨ ਕਬਜ਼ਾ ਅਸਥਿਰ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੀ-ਮੁਦਈ ਸਹੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਬਜ਼ਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ-ਮੁਦਈ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਦੂਜੇ ਪੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਤੱਥ, 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਕਬਜ਼ਾ ਜੋ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੀ-ਮੁਦਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਸਥਿਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਰੱਖਿਆਃ 1. ਸਾਲ 1990 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਮੂਲ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ 1958-1959 ਵਿੱਚ ਉਧਾਰ ਲਏ ਗਏ ਆਪਣੇ ਬਲਦਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ 1960-1961 ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਦੀ ਮਿਆਦ 26.05.1994 ਉੱਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਜਵਾਬਦੇਹ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਹਨ, ਨੇ ਫਿਰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ 21.04.1995 ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

ਜੇ ਮੁਦਈ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ 1960-1961 ਵਿੱਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਸਾਲ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 115 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 114 ਤਹਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਜਾਂ ਗਲਤ ਐਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਜਦੋਂ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਿਤੀ 11.10.1972 ਦੇ ਵਿਕਰੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੀਲੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੀਟ ਐਂਕਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਅਣਜਾਣ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਭਤੀਜਾ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਭਾਗੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦਾ ਨਾਮ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਉਪਲਬਧ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। [ਪਾਰਸ 6,7] [970-ਈ-ਐਚ; 971-ਏ-ਡੀ]

2. ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਕਿ ਖਰੀਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮੀਨਾਂ' ਯੂ. ਡੀ. 'ਕੋਲ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ, ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਬਲਦਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਦਈ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਦਈ ਨੇ 1960-1961 ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਮੀਨ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਯੂ. ਡੀ.' ਨੂੰ 'ਆਈ. ਡੀ. 1' 'ਤੇ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੁਦਈ ਦਾ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਨਿਰਵਿਘਨ ਕਬਜ਼ਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਅਸਥਿਰ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੱਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੀ। [ਪਾਰਸ 9,10] [971-F-H]

3. ਗਲਤ ਕਬਜ਼ਾ ਸੱਚੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਸਹੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਬਜ਼ਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਦੂਜੇ ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਤੱਥ, 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਕਬਜ਼ਾ ਜੋ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 13,14] [972-ਈ-ਜੀ; 973-ਸੀ]

ਬੀ.

454 ; ਛੱਤੀਸ ਕੋਨਾਤੀ ਰਾਓ ਅਤੇ ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਪਲੇ ਵੈਂਕਟ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ (2010) 14 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 316: [2010] 15 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 923-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

ਸੀ.

ਦਾਗਾਬਾਈ ਫਕੀਰਮਹੋਮਦ ਬਨਾਮ ਸਖਾਰਾਮ ਗਾਵਾਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1948 ਬੀ. ਓ. ਐੱਮ. 149; ਵੇਂਟਕਲ ਯਾਲਪੀ ਚੇਨਾਬਸਵਨ ਗੌਡ ਬਨਾਮ ਰਾਓ ਬਹਾਦੁਰ ਵਾਈ. ਮਹਾਬਲੇਸ਼ਵਰੱਪਾ ਅਤੇ ਹੋਰ।
ਏ. ਆਈ. ਆਰ 1954 ਐਸ. ਸੀ. 337: [1955] ਐੱਸਸੀਆਰ 131; ਐੱਮਵੀਐੱਸ

ਡੀ.

ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1966 ਐਸ. ਸੀ. 470: [1966] ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 628-ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ
ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1948 ਬੀ. ਓ. ਐੱਮ. 149 ਪੈਰਾ 5 [1955] ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 131 ਪੈਰਾ 5 [1966] ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 628 ਪੈਰਾ 5 [2015] 11 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 454 ਪੈਰਾ 13 [2010] 15 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 923 ਪੈਰਾ 13 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ No.1090 /2008 ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 12.01.2006 ਤੋਂ, 1997 ਦੀ ਸਿਵਲ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ No.657 ਵਿੱਚ ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿਖੇ ਜਬਲਪੁਰ ਬੈਂਚ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ No.1091/2008

ਮਨੋਜ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੈਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ। , ਬਸਵ ਪ੍ਰਭੋਸ ਪੀ., ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੂਬੇ, ਵਿਨੋਦ ਮਹਿਤਾ, ਚਿਨਮਯਾ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਵਿਕਾਸ ਕੇ. ਸਿੰਘ, ਸਿਧਾਰਥ, ਟੀ. ਐੱਨ. ਸਿੰਘ, ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ। ਪੁਨੀਤ ਜੈਨ, ਹਰਸ਼ ਜੈਨ, ਹਰਸ਼ਿਤ ਖੰਡੂਜਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਜੈਨ, ਮਿਸ਼ਰਾ, ਰਾਹੁਲ ਕੌਸ਼ਿਕ, ਚੈਤੰਨਿਆ, ਅਰਜੁਨ ਗਰਗ, ਵਕੀਲ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.

1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੁਦਈ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਸੂਟ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ 6 ਵਿੱਚੋਂ 4 ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜ਼ਮੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਪਿੰਡ-ਪੁਰਾਨੀ ਛਾਵਨੀ, ਗੁਨਾ ਵਿਖੇ ਪਟਵਾੜੀ ਹਲਕਾ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਨੰਬਰ 493 ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਮੂਲ ਚੰਦ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ੀ ਰਾਮ ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 9 ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸੇਲ ਡੀਡ ਮਿਤੀ 11.10.1972 ਦੁਆਰਾ। ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸੇਲ ਡੀਡਜ਼ ਮਿਤੀ 22.08.1989 ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੇ ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 3414.4 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਦਾ ਖੇਤਰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੁਦਈ ਮਾਤਾਦੀਨ ਨੇ ਫਿਰ 28.08.1990 ਉੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 45-ਏ/1995 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 1960-1961 ਲਈ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉੱਤੇ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਕਲੌਤਾ

ਮੁਦਈ ਮਾਤਾਦੀਨ ਦੀ ਮਿਆਦ 26.05.1994 ਉੱਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਦੁਆਰਾ 21.04.1995 ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸੋਧ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਮੂਲਚੰਦ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ੀ ਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਬਲਦ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਦ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਤਾਦੀਨ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਕਲਾਸ I, ਗੁਨਾ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੇ ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਉਲਟ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ, ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਪੱਤਰ ਇੱਕ ਅਯੋਗਤਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ 1996 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ 19-ਏ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਗਲਤ ਸਿੱਟੇ' ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਏ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਐੱਲ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਿਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਰਦਬਾਈ (ਮ੍ਰਿਤਕ)। [ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.]

ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਗਲਤ ਸਨ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਨੋਜ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅੰਤਿਮ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਗਾੜ ਦੇ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੂਲ ਮਾਲਕ ਨੇ

ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਕੁੱਝ ਉਸਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਮੂਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਮੁਦਈ ਤੋਂ 1963-1964 ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 1969-1973 ਲਈ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। 1974-1978 ਵਿੱਚ, ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਫਿਰ ਤੋਂ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। 1960-1961 ਅਤੇ 1974-1978 ਲਈ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਜੋ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਪੋਲੇਸ਼ਨ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਖਰੀਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੁਦਈ ਦਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪੁੱਤਰ ਹਿਤੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਭਤੀਜਾ ਹੇਮਰਾਜ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਬਜ਼ਾ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਗਲੇਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਐਮ. ਵੈਂਕਟੇਸ਼ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

1, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ, ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਵੇ।

4. ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਐੱਨ. ਕੇ. ਜੈਨ ਨੇ 2008 ਦੇ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1091 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਹੀ ਦਲੀਲਾਂ ਅਪਣਾਈਆਂ। 5. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਪੁਨੀਤ ਜੈਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੂਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 117 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ)

"ਕੋਡ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਨੀਂਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 116 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ, ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੁਦਈ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ, 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ, ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੂੰ 1972 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਦੇ ਵੀ ਬੇਦਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਿਕਰੀ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਕਬਜ਼ਾ ਛੱਡਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ 1963-1964 ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਮੁਦਈ ਦੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਵਿਰੋਧੀ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਦਾਗਾਬਾਈ ਫਕੀਰਮਹੋਮਦ ਬਨਾਮ ਸਖਾਰਾਮ ਗਾਵਾਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1948 ਬੀ. ਓ. ਐੱਮ. 149, ਵੇਂਟਾਕਲ ਯਾਲਪੀ ਚੇਨਾਬਸਵਾਨਾ ਗੌਡ ਬਨਾਮ। ਰਾਓ ਬਹਾਦੁਰ ਵਾਈ. ਮਹਾਬਲੇਸ਼ਵਰੱਪਾ

ਅਤੇ ਹੋਰ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1954 ਐੱਸ. ਸੀ. 337, ਐੱਮ. ਵੀ. ਐੱਸ. ਮਣੀਕਾਯਲਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ। ਐਮ. ਨਰਸਿਮਹਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1966 ਐਸ. ਸੀ.

470, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਵਿਘਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਜੋ ਉਹ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। 6. ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਲ 1990 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਨੀਂਹ ਵਜੋਂ ਆਈ. ਡੀ. 1 ਲਈ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਮੂਲ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ 1958-1959 ਵਿੱਚ ਉਧਾਰ ਲਏ ਗਏ ਆਪਣੇ ਬਲਦਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ 1960-1961 ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਦੀ ਮਿਆਦ 26.05.1994 ਉੱਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਜਵਾਬਦੇਹ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਹਨ, ਨੇ ਫਿਰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ 21.04.1995 ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਮੁਦਈ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ 1960-1961 ਵਿੱਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਸਾਲ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 115 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 114 ਤਹਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਜਾਂ ਗਲਤ ਐਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ

ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਏ

ਐੱਲ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਿਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਰਦਬਾਈ (ਮ੍ਰਿਤਕ)। [ਨਵੀਨ ਸਿਨਹਾ, ਜੇ.] ਏ.

ਜਦੋਂ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੂਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਿਤੀ 11.10.1972 ਦੇ ਵਿਕਰੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨੀਲੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੀਟ ਐਂਕਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਅਣਜਾਣ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ।

7. ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ-ਮਤਾਦੀਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਭਤੀਜਾ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਭਾਗੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦਾ ਨਾਮ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਉਪਲਬਧ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

8. ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਖਸਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨਦਾਰ ਵਜੋਂ 1969-1973 ਦੌਰਾਨ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ 1974-1978 ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਸਰਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਜੋ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸ਼ੱਕੀ ਹਨ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਨ। ਉਰਮੀਲਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ 1984-89 ਲਈ ਨੀਲੀ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

9. ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਬਲਦਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਦਈ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

10. ਮੁਦਈ ਨੇ 1960-1961 ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 11.10.1972 ਉੱਤੇ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਦਾ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਨਿਰਵਿਘਨ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਇਸ ਲਈ ਅਸਥਿਰ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੱਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੀ।

11. ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਉਸੇ ਸਬੂਤ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਦਈ ਨੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕੀ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਨਾਲ

ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਮੁਦਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਮੂਲ ਕਦੇ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

12. ਇਸ ਮੋੜ ਉੱਤੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ 2008 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ 1992 ਦੇ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 97-ਏ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਦਈ-ਮਤਾਦੀਨ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਹੇਮਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਰਮਿਲਾ ਦੇਵੀ ਤੋਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਸਨ, ਨੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਸੀ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੇਮਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਥਿਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖਸਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

13.ਗਲਤ ਕਬਜ਼ਾ ਸੱਚੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ M.Venkatesh (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਸਹੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਬਜ਼ਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਦੂਜੇ ਪੱਖਾਂ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ

ਵਿਰੋਧੀ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਤੱਥ, 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਕਬਜ਼ਾ ਜੋ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਗਿਆਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ, ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੁਦਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਚੱਟੀ ਕੋਨਾਤੀ ਰਾਓ ਅਤੇ ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੱਲੇ ਵੈਂਕਟ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ, (2010) 14 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 316, ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰਃ

“15. ਐਨੀਮਸ ਪੋਸੀਡੈਂਡੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਲਟ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਕਬਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਾਲਕ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੱਚੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਤੱਥ, ਸੱਚੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਗਿਆਨ, ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਅਤੇ ਇਹ ਕਬਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਉਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰੇ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜਨ ਵਾਲੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਰਹਿਮ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਲਟ ਕਬਜ਼ਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਵਾਲ ਹੈ। ”

14. ਸਾਡੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਿਤੀ 08.08.1997 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

15. ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ

ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate